

การบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่การศึกษาภาคตะวันตกของประเทศไทย

Educational Administration towards Sustainable Development in the Western Educational Region of Thailand

ชนาภรณ์ ปัญญาการผล¹

ขจรศักดิ์ กันไช้^{2*}

รัชชัยย์ ศรีสุวรรณ³

ยลพรรษย์ ศิริรัตน์⁴

Chanaphorn Panyakanphon Khajonsak Khanchai Ratchai Sonswan Yonlapat Sirirat

(Received: March 14, 2025; Revised: May 20, 2025; Accepted: May 23, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย และ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับดังกล่าวตามเพศและตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในเขตภาคตะวันตกจำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบ 10 ด้านของการบริหารจัดการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยองค์ประกอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร อยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของกระบวนการบริหารในระดับสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ด้านการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการยังอยู่ในระดับต่ำสุด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการบูรณาการเทคโนโลยีในงานบริหาร ทั้งนี้ ผลการเปรียบเทียบ พบว่าบุคลากรเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าบุคลากรเพศชายในหลายองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำและการจัดการข้อมูล ส่วนข้าราชการครูมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารในด้านการจัดการในชั้นเรียน และการพัฒนาชุมชน สะท้อนถึงการปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและบริบทชุมชนโดยตรง ขณะที่ผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญในด้านการวางแผนและพัฒนาองค์กร ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของบุคลากรในพื้นที่ภาคตะวันตกในการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ความยั่งยืน พร้อมทั้งชี้จุดที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม โดยเฉพาะในมิติของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา การพัฒนาที่ยั่งยืน พื้นที่การศึกษาภาคตะวันตกของประเทศไทย

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพฯ 10170

Faculty of Education, Bangkokthonburi University, Bangkok, 10170 Thailand.

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จ.นครปฐม 73000

Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom, 73000 Thailand.

³ สมาคมพิทักษ์สิทธิผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา จ.ราชบุรี 70160

The Association for the Protection of Administrators, Teachers and Educational Personnel's Right, Ratchaburi, 70160 Thailand.

⁴ สำนักงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาญจนบุรี จำกัด จ.กาญจนบุรี 71000

Kanchanaburi Teacher Saving & Credit Cooperative Ltd., Kanchanaburi, 71000 Thailand.

*Corresponding Author E-mail: Khajonsak@webmail.npru.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the level of educational administration and management for sustainable development in the western region of Thailand; and 2) Compare these levels based on gender and professional roles of Teacher civil servant. The sample consisted of 100 participants, including school administrators and educational personnel from the western provinces. A structured questionnaire based on ten key components of sustainable educational management was used as the research instrument. The findings revealed that the overall level of sustainable education management was high. Notably, quality assurance and organizational development are the most prominent components, reflecting strong internal administrative practices. However, information system management was rated the lowest, highlighting a need for greater integration of technology in administrative processes. Gender-based analysis indicated that female personnel significantly outperformed male counterparts in several domains, especially in educational leadership and data management. In terms of professional roles, teachers showed higher average scores than administrators in classroom management and community engagement, which reflects their close interaction with students and local contexts. On the other hand, administrators demonstrated stronger performance in organizational development. These findings underline the readiness and capacity of educational personnel in the western region to advance sustainable development in education, while also identifying areas for improvement, particularly in the use of information technology to enhance administrative efficiency.

Keywords: Educational Administration, Sustainable Development, Western Educational Region of Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแนวคิดการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาทั่วโลก เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายร่วมสมัย เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำ และปัญหาสิ่งแวดล้อม แนวทางการศึกษาเพื่อความยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) จึงถูกพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และค่านิยมในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมอย่างสมดุล พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2023) สำหรับประเทศไทย แผนนโยบายด้านการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งสร้าง “คนไทยที่มีคุณภาพ” ขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมหลักการสำคัญ ได้แก่ การศึกษาเพื่อปวงชน ความเท่าเทียมและทั่วถึง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs 2030 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การดำเนินนโยบายยังอยู่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยวางเป้าหมายการพัฒนาในช่วง 5 ปีให้สอดคล้องกับกรอบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมตามแนวทางขององค์การสหประชาชาติ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ม.ป.ป.) ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบในทุกระดับ

ในประเทศไทย มีหลายหน่วยงานที่ร่วมผลักดันการศึกษาอย่างยั่งยืน เช่น CHEEWID ซึ่งมุ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สนับสนุนผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (CHEEWID, n.d.) และมูลนิธิเพื่อคนไทย ผ่านโครงการ “ร้อยพลังการศึกษา” ที่ช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสกว่า 38,000 คนจาก 85 โรงเรียนทั่วประเทศ (มูลนิธิเพื่อคนไทย, ม.ป.ป.) ในปี 2566 รัฐบาลไทยได้แถลงนโยบายเร่งปฏิรูปการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งยกระดับคุณภาพครู ส่งเสริมสุขภาพนักเรียน การแนะแนวอาชีพ และสร้างรายได้ระหว่างเรียน เพื่อเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในทางปฏิบัติยังเป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กยากจนพิเศษกว่า 1.3 ล้านคน และเด็กนอกระบบกว่า 2.1 ล้านคน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563) นักวิชาการอย่างทิพย์พาวร์ ตันติสุนทร และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ชี้ว่าความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน หากไม่มีการพัฒนาคนควบคู่กับเศรษฐกิจ อาจนำไปสู่ความไม่เสถียรและความขัดแย้งทางสังคมในระยะยาว (สถาบันนโยบายการศึกษา, ม.ป.ป.)

จากภาพรวมของระบบการศึกษาไทย แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง แต่การนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษายังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและเขตห่างไกลที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งยังคงมีปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และระบบบริหารจัดการที่ตอบสนองเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาระดับการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย พร้อมเปรียบเทียบความแตกต่างตามเพศและตำแหน่งหน้าที่ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดเชิงระบบ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถยกระดับการจัดการศึกษาให้ครอบคลุม เท่าเทียม และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับประเทศและระดับโลกอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่การศึกษาภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระดับการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนระหว่างความแตกต่างลักษณะทางเพศในพื้นที่การศึกษาภาคตะวันตกของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระดับการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนระหว่างความแตกต่างทางตำแหน่งหน้าที่ในพื้นที่การศึกษาภาคตะวันตกของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. จากรายงานความก้าวหน้าเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทย พ.ศ. 2559–2563 เป้าหมายย่อยข้อ 4.7 ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) จากการดำเนินการข้างต้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานไว้ว่า ระดับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนในการวิจัยในครั้งนี้จะอยู่ใน “ระดับสูง” ถึง “ระดับสูงมาก”

2. จากรายงานภายใต้โครงการริเริ่มการศึกษาสำหรับเด็กผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Girls' Education Initiative: UNGEI) ในปี 2559 ที่รายงานโดยโรซี เปปปิน วอห์น ได้รายงานการติดตามการศึกษาทั่วโลก (GEM Report) ระบุไว้ว่า “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นำเสนอความเป็นไปได้ใหม่ ๆ สำหรับความเท่าเทียมทางเพศในระบบการศึกษา ... อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญ คือ การเรียนรู้จากความท้าทายและข้อจำกัดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และการรับรู้ถึงความสำคัญของความเท่าเทียมทางเพศมากขึ้น ความพยายามใหม่ต้องตระหนักถึงการก้าวข้ามวาทกรรมที่เน้นที่การเข้าถึงและแนวคิดที่เหยียดของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับการเสริมอำนาจ และท้ายที่สุด คือ ต้องเน้นที่ความเท่าเทียมทางเพศในระบบการศึกษา”, (Vaughan, 2016) จากการอภิปรายในรายงานจะพบว่ายังมีอุปสรรคหรืออิทธิพลจากความแตกต่างทางเพศกับการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานไว้ ว่า H1: ผลการทดสอบในระหว่างเพศชายและเพศหญิง “มีความแตกต่างกัน”

3. จากบทความการศึกษาของสเตฟาน เบงต์สัน ที่เผยแพร่ในปี 2567 ในหัวข้อ “ความขัดแย้งเรื่องการวางตำแหน่งในการศึกษาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน” สรุปไว้ว่า “พลวัตที่ซับซ้อนของปัญหาที่ถกเถียงกันในการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยอภิปรายไว้หลายแง่มุมและความทะเยอทะยานในแนวทางการสอน รวมถึงปัญหาความยั่งยืนที่ถกเถียงกัน (CSI) ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทางการศึกษาเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงจุดประสงค์ของการศึกษาด้วย ข้อขัดแย้งในการศึกษาไม่สามารถจัดประเภทได้ และไม่ได้ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ข้อขัดแย้งนี้กับความเห็นไม่ลงรอยกันในสาขาวิชา ทั้งรูปแบบดั้งเดิมและความไม่ชัดเจนในการสอน ความแตกต่างทางตำแหน่งมีผลในมิติของจิตวิทยาหรือญาณวิทยา ผลการศึกษานี้แสดงถึงความขัดแย้งมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างปัจเจกบุคคลและการศึกษาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน” (Bengtsson et al., 2024) จากการอภิปรายข้างต้นพบว่า ยังความแตกต่างทางตำแหน่งมีอิทธิพลกับการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานไว้ ว่า H2: ผลการทดสอบในระหว่างตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู “มีความแตกต่างกัน”

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการบริหารและการจัดการศึกษา

แนวคิดการบริหารและการจัดการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน 2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง 3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม อีกทั้ง

ยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

แนวคิดการบริหารจัดการองค์การ

การบริหารจัดการองค์การให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยทฤษฎี และหลักการเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานโดยมีระบบขั้นตอนและการวางแผนที่มุ่งไปสู่เป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เนื่องจากองค์การเป็นระบบของกลุ่มคนหมู่มากที่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบและข้อบังคับ อันจะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพในองค์การ ทั้งนี้ต้องมีความรู้ในศาสตร์ด้านการบริหารจัดการองค์การและต้องเข้าใจในบริบทของโรงเรียนนั้น ๆ เพื่อการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดมั่นในทฤษฎี และหลักการที่ถูกต้อง และถือเป็นนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติต่อไป (ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และ สุชาติ บางวิเศษ, 2563)

แนวคิดการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และ สุชาติ บางวิเศษ (2563) ระบุลงในหนังสือ “การบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” องค์กรประกอบ 10 ด้าน ดังในกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1 ดังนี้

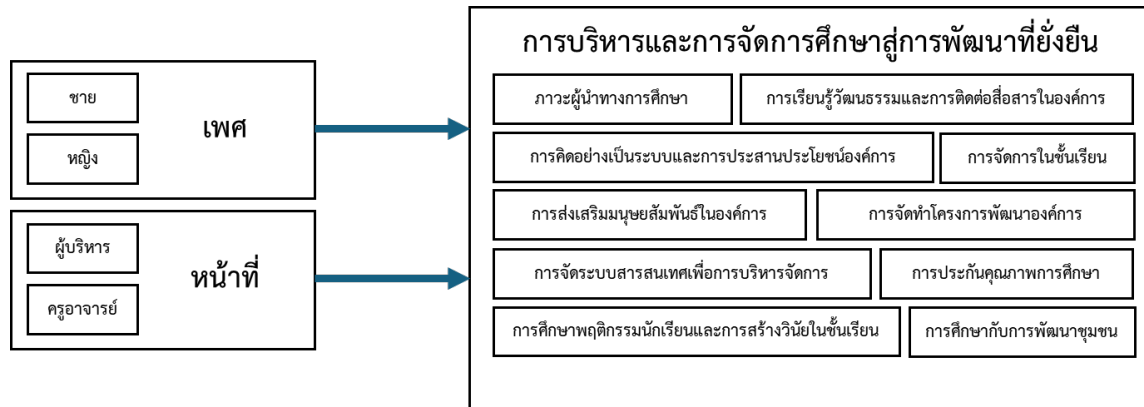
1. ภาวะผู้นำทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ สมรรถนะในการบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของชาติ และสามารถผลิตบุคลากรที่เกิดจากผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และวางรากฐานอันเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาประเทศได้ตามลำดับ
2. การเรียนรู้วัฒนธรรมและการติดต่อสื่อสารในองค์การ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปได้เข้าร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย
3. การคิดอย่างเป็นระบบและการประสานประโยชน์องค์การ คือ การคิดอย่างมีการวางแผน ทำให้สามารถทำงานบรรลุผล และสำเร็จอย่างราบรื่น เรียบร้อย รวดเร็ว และร่วมกันทำการวางแผนการทำงานจึงเริ่มต้นที่ความสามารถในการคิดก่อน
4. การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์การ คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์เป็นบุคลิกส่วนบุคคลซึ่งมีอยู่ในตัวครูและผู้บริหาร อันจะนำมาซึ่งผลสำเร็จต่อองค์การ
5. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ คือ การนำความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ประเภทวัสดุอุปกรณ์ และประเทวิธีกรรมแนวความคิดใหม่มาเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสถานศึกษา
6. การจัดทำโครงการพัฒนางานองค์การ คือ การบริหารจัดการให้ผู้เรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติ ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองที่เป็นลักษณะทักษะกระบวนการ
7. การจัดการในชั้นเรียน หมายถึง วิธีการดำเนินการให้ชั้นเรียนได้อยู่ในสภาพความพร้อมที่จะดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. การศึกษาพฤติกรรมนักเรียนและการสร้างวินัยในชั้นเรียน คือ เป็นจุดเริ่มต้นของครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องทำการศึกษาอย่างจริงจัง

9. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่า บุคคลในสถานศึกษาจะทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียนและสาธารณชนมั่นใจว่า นักเรียนจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร และมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

10. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาคนและสถานที่ที่เป็นแหล่งที่อยู่ไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุลการพัฒนาชุมชนนั้นมีกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยแบ่งตัวแปรออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ตัวแปรต้น ซึ่งประกอบด้วย เขต โดยแบ่งเป็นชายและหญิง และตำแหน่งหน้าที่โดยแบ่งเป็นผู้บริหาร และข้าราชการครู และตัวแปรตาม คือ การบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลักตามแนวคิดของธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และ สุชาติ บางวิเศษ (2563)

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งเพศชายและหญิงที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับประถมถึงมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่จังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลครั้งนี้ครอบคลุมเฉพาะจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และสุพรรณบุรี รวม 29 โรงเรียน ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการวิจัย โดยประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร (ผู้อำนวยการ 28 คน รองผู้อำนวยการ 51 คน ศิษยานิเทศก์ 5 คน รวม 84 คน) และข้าราชการครู 1,535 คน (ระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA จังหวัดกาญจนบุรี, 2567ก; 2567ข)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร 20 คน และข้าราชการครู 80 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน จากจังหวัดกาญจนบุรี โดยเลือกแบบสุ่มอย่างไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Convenience Sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความกระจายไม่สม่ำเสมอ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ และ กลุ่มหน้าที่

2.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน

การออกแบบเครื่องมือ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจซึ่งประกอบไปด้วยชุดแบบสอบถามทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ 1) เพศแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ชาย และ หญิง และ 2) กลุ่มหน้าที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร และ กลุ่มข้าราชการครู

ตอนที่ 2 ระดับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 10 ด้าน 50 ข้อ องค์ประกอบหลักตามแนวคิดของธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และ สุชาติ บางวิเศษ (2563) ผู้วิจัยได้ศึกษาและปรับปรุงจากผลงานของนักปรัชญา นักทฤษฎี นักวิจัย และนักวิชาการดังในตารางที่ 1

ซึ่งเครื่องมือวัดในตอนที่ 2 ทั้ง 10 ด้าน รวมทั้งหมด 50 ข้อ จะมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า มี 6 ระดับ (Sowers & Smith, 2004, p. 249) ตั้งแต่ “ไม่มีเลย” “น้อย” “ค่อนข้างน้อย” “ค่อนข้างมาก” “มาก” และ “มากที่สุด” และแปลผลทางสถิติได้ดังต่อไปนี้ (Wright & Masters, 1982)

ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	มีความหมายว่า ระดับต่ำมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	มีความหมายว่า ระดับต่ำ
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	มีความหมายว่า ระดับค่อนข้างต่ำ
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	มีความหมายว่า ระดับค่อนข้างสูง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.49	มีความหมายว่า ระดับสูง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	5.50 - 6.00	มีความหมายว่า ระดับสูงมาก

การหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมิน ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งทุกข้อมีค่า IOC $\geq .67$ ถือว่าอยู่ในระดับเหมาะสม จากนั้นนำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนาร่อง 20 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่ามีค่ามากกว่า .75 แสดงถึง ความเชื่อมั่นในระดับเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการวิจัย (Nunnally, 1978) โดยคำนวณภายใต้ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าคลาดเคลื่อน .05 ตามรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ผลวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	แหล่งอ้างอิง	จำนวนข้อประเมิน	ค่าความเชื่อมั่น
ภาวะผู้นำทางการศึกษา	Bush (2007)	5 ข้อ	.856
การเรียนรู้วัฒนธรรมและการติดต่อสื่อสารในองค์กร	Schein (2016)	5 ข้อ	.783
การคิดอย่างเป็นระบบและการประสานประโยชน์องค์กร	Fullan (2015)	5 ข้อ	.759
การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร	Goleman (2006)	5 ข้อ	.810
การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ	Kurniawan et al. (2024)	5 ข้อ	.833

องค์ประกอบการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	แหล่งอ้างอิง	จำนวนข้อ ประเมิน	ค่าความ เชื่อมั่น
การจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร	Fullan (2014)	5 ข้อ	.770
การจัดการในชั้นเรียน	ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2562)	5 ข้อ	.959
การศึกษาพฤติกรรมนักเรียนและการสร้างวินัยในชั้นเรียน	ชไมพร สี่มา (2562)	5 ข้อ	.890
การประกันคุณภาพการศึกษา	ศุภชัย นาทะพันธ์ (2562)	5 ข้อ	.757
การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	จินตนา สุขจรรย์นัท (2549)	5 ข้อ	.770

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ การวิจัย ซึ่งมีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการทางสถิติ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติ t-test for Independent Samples เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นตัวแปรตาม ระหว่างกลุ่มอิสระ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตามเพศ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และกลุ่มตามตำแหน่งหน้าที่สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศชาย 47 คน เพศหญิง 53 คน มีตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน และข้าราชการครู 90 คน โดยกระจายอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี 33 คน ราชบุรี 34 คน และสุพรรณบุรี 33 คน ตามแผนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ตารางแจกแจงความถี่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบประเมินและแบบสอบถามตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์		จำนวน (คน)	รวม (คน)
เพศ	ชาย	47	100
	หญิง	53	
ตำแหน่ง	ผู้บริหารสถานศึกษา	10	100
	ข้าราชการครู	90	
จังหวัดที่ปฏิบัติงาน	กาญจนบุรี	33	100
	ราชบุรี	34	
	สุพรรณบุรี	33	

ผลการศึกษาระดับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่การศึกษาภาคตะวันตกของประเทศไทย แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับในด้านรวมของระดับการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEAM)	M	SD	แปลผลระดับ	ลำดับที่
ภาวะผู้นำทางการศึกษา (EL)	5.18	.64	สูง	8
การเรียนรู้วัฒนธรรมและการติดต่อสื่อสารในองค์กร (LCC)	5.28	.42	สูง	5
การคิดอย่างเป็นระบบและการประสานประโยชน์องค์กร (TO)	5.26	.48	สูง	6
การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร (HRe)	4.94	.74	สูง	9
การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (MI)	4.73	.89	สูง	10
การจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร (OD)	5.50	.45	สูงมาก	2
การจัดการในชั้นเรียน (CM)	5.42	.63	สูง	4
การศึกษาพฤติกรรมนักเรียนและการสร้างวินัยในชั้นเรียน (BD)	5.46	.59	สูง	3
การประกันคุณภาพการศึกษา (EQa)	5.66	.32	สูงมาก	1
การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน (ECD)	5.24	.63	สูง	7
ภาพรวมโดยเฉลี่ย	5.29	.51	สูง	

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($M = 5.29$, $SD = .51$) สะท้อนถึงความตระหนักของบุคลากรในด้านต่าง ๆ ของความยั่งยืน โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงมาก ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา ($M = 5.66$, $SD = .32$) และการจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร ($M = 5.50$, $SD = .45$) แสดงถึง จุดแข็งในการควบคุมคุณภาพและการพัฒนาผู้เรียน ขณะที่องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ($M = 4.73$, $SD = .89$) บ่งชี้ถึงข้อจำกัดในด้านเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ภายในองค์กร ซึ่งอาจกระทบต่อความยั่งยืนในระยะยาว โดยสอดคล้องตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้สามารถแจกแจงระดับในด้านย่อยดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านย่อยของระดับการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEAM)	M	SD	แปลผลระดับ
ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนาการศึกษา	5.13	.54	สูง
การพัฒนาสมรรถนะทางการจัดการของผู้นำ	5.29	.78	สูง
ภาวะผู้นำทางการศึกษา (EL)	5.17	.75	สูง
การประเมินผลลัพธ์จากภาวะผู้นำในสถานศึกษา	5.09	.83	สูง
ความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารหรือผู้สอนที่มีภาวะผู้นำ	5.22	.88	สูง

องค์ประกอบการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEAM)		M	SD	แปลผล ระดับ
การเรียนรู้ วัฒนธรรมและการ ติดต่อสื่อสารใน องค์กร (LCC)	ความเข้าใจในค่านิยมร่วมขององค์กร	5.31	.49	สูง
	การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมองค์กร	5.27	.60	สูง
	การสื่อสารและการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในองค์กร	5.18	.95	สูง
	ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในองค์กร	5.34	.78	สูง
	การยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร	5.30	.49	สูง
การคิดอย่างเป็น ระบบและการ ประสานประโยชน์ องค์กร (TO)	การคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา	5.23	.54	สูง
	การวางแผนงานอย่างเป็นระบบ	5.29	.78	สูง
	การเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายองค์กรและการดำเนินงาน	5.18	.49	สูง
	การประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน	5.33	.75	สูง
	การสร้างความร่วมมือระหว่างแผนกต่าง ๆ ภายในองค์กร	5.27	.46	สูง
การส่งเสริมมนุษย์ สัมพันธ์ในองค์กร (HRe)	ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.87	.98	สูง
	ความเชื่อมั่นและการไว้วางใจในองค์กร	4.96	.60	สูง
	การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร	4.92	1.05	สูง
	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมขององค์กร	5.01	.90	สูง
	ความพอใจในผู้สอนหรือผู้เรียนในการปฏิบัติ	4.94	.60	สูง
การจัดระบบ สารสนเทศเพื่อ การบริหารจัดการ (MI)	การใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูล	4.68	1.10	สูง
	ความถูกต้องและความรวดเร็วของข้อมูล	4.79	.71	สูง
	การนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ	4.72	1.28	สูง
	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับสถานศึกษาอื่น	4.76	.90	สูง
	ความพึงพอใจในการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ	4.70	.89	สูง
การจัดทำโครงการ พัฒนาองค์กร (OD)	การออกแบบและวางแผนโครงการพัฒนาผู้สอนหรือผู้เรียน	5.48	.67	สูง
	การมีส่วนร่วมของผู้สอนหรือผู้เรียนในโครงการ	5.52	.77	สูงมาก
	การบรรลุเป้าหมายของโครงการ	5.60	.46	สูงมาก
	ผลกระทบที่เกิดจากโครงการต่อผู้สอนหรือผู้เรียน	5.47	.67	สูง
	การนำประสบการณ์จากโครงการไปพัฒนาต่อยอด	5.49	.67	สูง
การจัดการในชั้น เรียน (CM)	การบริหารจัดการในสถานศึกษาหรือชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	5.39	.46	สูง
	การจัดการในสถานศึกษาหรือชั้นเรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของ ผู้สอนหรือผู้เรียน	5.45	.64	สูง
	ความสุขและความพึงพอใจของผู้สอนหรือผู้เรียนในสถานศึกษาหรือชั้นเรียน	5.51	.95	สูงมาก
	การใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาหรือชั้นเรียน	5.38	.67	สูง
	ความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	5.41	.81	สูง
การศึกษา พฤติกรรมนักเรียน และการสร้างวินัย ในชั้นเรียน (BD)	การเข้าใจพฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้เรียน	5.32	.49	สูง
	การใช้เทคนิคการสร้างวินัยเชิงบวก	5.58	.73	สูงมาก
	การประสานงานกับครอบครัวและชุมชนในการสร้างวินัย	5.48	.67	สูง
	การใช้มาตรการที่เหมาะสมเมื่อเกิดปัญหาวินัย	5.44	.65	สูง
	การประเมินผลความสำเร็จในการสร้างวินัยในชั้นเรียน	5.52	.80	สูงมาก

องค์ประกอบการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEAM)		M	SD	แปลผลระดับ
การประกันคุณภาพการศึกษา (EQa)	การมีระบบประกันคุณภาพที่ชัดเจน	5.62	.30	สูงมาก
	การรับรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพ	5.70	.49	สูงมาก
	การตรวจสอบคุณภาพการสอนตามมาตรฐานที่กำหนด	5.68	.40	สูงมาก
	การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อคุณภาพการศึกษา	5.65	.50	สูงมาก
	การพัฒนอย่างต่อเนื่องของระบบประกันคุณภาพ	5.60	.46	สูงมาก
การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (ECD)	การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในการพัฒนาชุมชน	5.20	.69	สูง
	การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับความต้องการของชุมชน	5.25	.90	สูง
	ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการจัดกิจกรรม	5.22	.88	สูง
	การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชน	5.27	.67	สูง
	การสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนจากโครงการของสถานศึกษา	5.15	.64	สูง

ตารางที่ 5

ผลการทดสอบความแตกต่างของตัวแปรต้นของลักษณะทางประชากรศาสตร์ในระดับการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยจำแนกตามเพศ

ประเด็นการเปรียบเทียบตัวแปรตาม	ชาย		หญิง		t	P
	M	SD	M	SD		
ภาวะผู้นำทางการศึกษา (EL)	4.82	.73	5.50	.30	-5.969	.000*
การเรียนรู้วัฒนธรรมและการติดต่อสื่อสารในองค์กร (LCC)	5.12	.47	5.42	.32	-3.617	.001*
การคิดอย่างเป็นระบบและการประสานประโยชน์องค์กร (TO)	4.94	.49	5.56	.39	-6.096	.000*
การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร (HRe)	4.53	.85	5.31	.35	-5.917	.000*
การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (MI)	4.48	1.02	5.35	.48	-5.355	.000*
การจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร (OD)	5.29	.52	5.69	.26	-4.811	.000*
การจัดการในชั้นเรียน (CM)	5.15	.79	5.66	.22	-4.156	.000*
การศึกษาพฤติกรรมนักเรียนและการสร้างวินัยในชั้นเรียน (BD)	5.17	.71	5.71	.28	-4.884	.000*
การประกันคุณภาพการศึกษา (EQa)	5.59	.38	5.72	.26	-1.972	.052
การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (ECD)	5.02	.70	5.51	.42	-4.704	.000*
การบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEAM)	5.01	.60	5.54	.21	-5.688	.000*

*p<.05

จากตารางที่ 5 พบว่า เพศมีผลต่อระดับการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิง ($M = 5.54$, $SD = .21$) มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย ($M = 5.01$, $SD = .60$) ในเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้น ด้านการประกันคุณภาพ ซึ่งไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงทักษะด้านความสัมพันธ์และการจัดการของเพศหญิง ผู้วิจัยจึงยอมรับสมมุติฐาน H1

ตารางที่ 6

ผลการทดสอบความแตกต่างของตัวแปรต้นของลักษณะทางประชากรศาสตร์ในระดับการบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

ประเด็นการเปรียบเทียบตัวแปรตาม	ผู้บริหารสถานศึกษา		ข้าราชการครู		t	P
	M	SD	M	SD		
ภาวะผู้นำทางการศึกษา (EL)	4.60	.82	5.24	.59	-3.129	.002*
การเรียนรู้วัฒนธรรมและการติดต่อสื่อสารในองค์กร (LCC)	4.94	.41	5.32	.41	-2.764	.007*
การคิดอย่างเป็นระบบและการประสานประโยชน์องค์กร (TO)	4.82	.55	5.31	.44	-3.223	.002*
การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร (HRe)	4.04	.69	5.04	.67	-4.445	.000*
การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (MI)	3.72	.70	5.08	.81	-5.084	.000*
การจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร (OD)	5.02	.44	5.55	.42	-3.771	.000*
การจัดการในชั้นเรียน (CM)	4.60	.61	5.51	.56	-4.837	.000*
การศึกษาพฤติกรรมนักเรียนและการสร้างวินัยในชั้นเรียน (BD)	4.64	.41	5.57	.54	-5.050	.000*
การประกันคุณภาพการศึกษา (EQa)	5.42	.29	5.69	.32	-2.530	.013*
การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (ECD)	4.58	.55	5.36	.59	-3.966	.000*
การบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEAM)	4.64	.45	5.36	.47	-4.668	.000*

*p<.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ที่มีผลต่อระดับการบริหารการศึกษาที่ยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยข้าราชการครู ($M = 5.36$, $SD = .47$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษา ($M = 4.64$, $SD = .45$) สะท้อนถึงความเข้าใจเชิงปฏิบัติและความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนของครู ในขณะที่ผู้บริหารมีจุดเด่นด้านการพัฒนาองค์กรและการควบคุมคุณภาพ ผู้วิจัยจึงยอมรับสมมติฐาน H2

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการบริหารและจัดการศึกษาที่ยั่งยืนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และเปรียบเทียบความแตกต่างตามเพศและตำแหน่งของบุคลากรทางการศึกษา พบว่าการบริหารจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง สะท้อนถึงประสิทธิภาพของบุคลากรในพื้นที่องค์ประกอบที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดทำโครงการพัฒนาองค์กร ขณะที่การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการมีคะแนนต่ำที่สุด แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาสารสนเทศภายในสถานศึกษา

ในมิติทางเพศ พบว่า เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเพศชายในหลายด้าน โดยเฉพาะภาวะผู้นำมนุษยสัมพันธ์ และการใช้สารสนเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ United Nations Girls' Education Initiative (Vaughan, 2016) ที่ความเท่าเทียมทางเพศในระบบการศึกษา ส่วนในมิติตำแหน่ง ข้าราชการครูมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารในด้านที่เกี่ยวข้องกับห้องเรียนและชุมชน ขณะที่ผู้บริหารโดดเด่นด้านการวางแผนและการจัดทำโครงการ สะท้อนบทบาทเชิงโครงสร้าง ผลวิจัยยังสอดคล้องกับแนวทางของ UNESCO (2016)

ที่สนับสนุนด้านการศึกษาและความเสมอภาคทางเพศ และ Organization for Economic Co-operation and Development [OECD] (2016) ที่มีการคิดเชิงระบบและการบริหารอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวทางขององค์การพลังงานระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Schulz et al., 2022) และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Thai International Education Consultants Association [TIECA], n.d.) สะท้อนว่าระดับการบริหารการศึกษาของไทยมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งนี้ ความสำเร็จของสมรรถนะดิจิทัล ความฉลาดทางปัญญาดิจิทัล และความเป็นวิชาชีพสื่อที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล (ขจรศักดิ์ กันใช้ และคณะ, 2567) เห็นว่า การบริหารการศึกษาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีและสื่ออย่างมีจริยธรรม โดยเฉพาะด้านการจัดการสารสนเทศ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนผ่านหลักสูตรดิจิทัล การอบรมครู และนโยบายส่งเสริมบทบาทโรงเรียนในฐานะพื้นที่สร้างสรรค์ของพลเมืองดิจิทัล

สุดท้าย ผลวิจัยสามารถประยุกต์ใช้ในภูมิภาคอื่นที่มีบริบทคล้ายภาคตะวันตก โดยใช้จุดแข็งการประกันคุณภาพและการพัฒนาองค์กร เป็นต้นแบบพัฒนาโมเดลการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และเร่งพัฒนาสารสนเทศเพื่อการจัดการผ่านนโยบายดิจิทัลในระดับท้องถิ่น (UNESCO, 2023) ทั้งนี้ควรคำนึงถึงบริบทของชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและความยั่งยืนของสถานศึกษาในระยะยาว (วรรณกร ทวีแก้ว, 2567)

ข้อเสนอแนะ

ในเชิงนโยบายและปฏิบัติ ควรขยายผลองค์ประกอบเด่น เช่น การประกันคุณภาพและการพัฒนาองค์กร ไปสู่ภูมิภาคอื่น พร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาวะผู้นำของครูและผู้บริหารให้สอดคล้องกับเป้าหมาย SDG 4 ด้านการศึกษาที่ยั่งยืน สถานศึกษาควรใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางจัดทำแผนบริหาร โดยเฉพาะด้านการจัดการชั้นเรียน การพัฒนาชุมชน การอบรมด้านสารสนเทศ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือครู-ผู้บริหารในพื้นที่

ในเชิงวิชาการ ควรบูรณาการแนวคิดการบริหารเพื่อความยั่งยืนในหลักสูตรผลิตครูและผู้บริหาร พร้อมส่งเสริมการอบรมและวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์บริบทท้องถิ่น รวมทั้งควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมทั้ง 5 จังหวัดในภาคตะวันตก โดยพิจารณาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ เช่น การสุ่มแบบแบ่งชั้นหรือแบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นตัวแทนของประชากร

องค์ความรู้ที่ได้

การบริหารการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในภาคตะวันตกสะท้อนถึงศักยภาพของบุคลากรที่มีการจัดการศึกษาในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการประกันคุณภาพ การพัฒนาองค์กร และการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ SDGs UNESCO และ OECD อย่างไรก็ตามยังพบจุดอ่อนด้านการจัดการสารสนเทศและเทคโนโลยีซึ่งควรพัฒนาเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างทางเพศและตำแหน่งหน้าที่ โดยเพศหญิงและข้าราชการครูมีแนวโน้มแสดงผลการประเมินในระดับสูงในบางองค์ประกอบ สะท้อนถึงความสำเร็จในการออกแบบนโยบายพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะกลุ่ม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับการศึกษาที่ยั่งยืนของประเทศในระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563, 15 ตุลาคม). ภาพรวมสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา.
<https://www.eef.or.th/infographic-15-10-20/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566, 11 กันยายน). รัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภา รุกแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเศรษฐกิจ พร้อมปฏิรูปการศึกษา สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.
<https://www.eef.or.th/news-110923/>
- ขจรศักดิ์ กันไช, ชนาภรณ์ ปัญญาการผล, ภัทรกร ปุยสุวรรณ, รัชชัยย์ ศรสุวรรณ, และณรินทร์ ชำนาญดู. (2567). อิทธิพลเชิงปัจจัยของสมรรถนะดิจิทัล ความฉลาดทางปัญญาดิจิทัล และความเป็นวิชาชีพสื่อที่นำไปสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมไทยดิจิทัล. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ฉบับเทคโนโลยีการศึกษา*, 8(2), 73-88.
- จินตนา สุจางันท์. (2549). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชน : Education and Community Development*. โอเดียนสโตร์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). บทที่ 6 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง. <http://pioneer.netsew.chula.ac.th/~jaimom/re6.htm>
- ชไมพร สิม่า. (2562). พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนกรพิทักษ์ศึกษา.
 [รายงานวิจัย]. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.
- ณิรดา เวชฎาลักษณ์. (2562). *หลักการบริหารจัดการชั้นเรียน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และ สุชาติ บางวิเศษ. (2563). *การบริหารการศึกษายุคการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มูลนิธิเพื่อคนไทย. (ม.ป.ป.). *ความก้าวหน้าของเรา*. <https://www.tcf.or.th/our-work/tcf-project/>
- ระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA จังหวัดกาญจนบุรี. (2567ก). *ตารางการศึกษาภาพรวม จังหวัดกาญจนบุรี*.
<http://bigdata.sesaok.go.th/index.overview.php>
- ระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA จังหวัดกาญจนบุรี. (2567ข). *ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*.
<http://bigdata.sesaok.go.th/tabletest.php?op=5.1>
- วรรณกร ทวีแก้ว. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (เข้มประชาอุทิศ). *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(6), 1375-1388.
- ศุภชัย นาทะพันธ์. (2562). *การประกันคุณภาพเหมาะสำหรับนักศึกษา วิศวกร ผู้บริหาร และผู้สนใจทั่วไป*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สถาบันนโยบายการศึกษา. (ม.ป.ป.). *การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา*.
<https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1606779289.news>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565, 12 กรกฎาคม). *กรอบการเรียนรู้ของ OECD ในปี 2030 (OECD Learning Framework 2030)*. https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/oecd-learning-framework-2030/
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (ม.ป.ป.). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Bengtsson, S., Hansson, P., Håkansson, M., & Östman, L. (2024). Positioning controversy in environmental and sustainability education. *Environmental Education Research*, 30(9), 1405-1431.
- Bush, T. (2007). Educational leadership and management: theory, policy, and practice. *South African Journal of Education*, 27(3), 391-406.

- CHEEWID. (n.d.). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปัญหา และแนวทางแก้ไข. <https://blog.cheewid.com/social-empowerment/educational-inequality-issues/>
- Fullan, M. (2014). *Teacher Development And Educational Change*. Taylor & Francis.
- Fullan, M. (2015). *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press.
- Goleman, D. (2006). *Emotional Intelligence*. Bantam Books.
- Kurniawan, D. R., Purnama, Y., Siminto, Riady, Y., & Zaakiyyah, H. K. A. (2024). Technology Integration in Educational Management: Its Impact on Community Participation. *Jurnal Terobosan Peduli Masyarakat (TIRAKAT)*, 1(1), 10-20.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. McGraw-Hill.
- Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2018). *Future of Education and Skills 2030*. OECD.
- Schein, E. H. (2016). *Organizational Culture and Leadership*. John Wiley & Sons, Inc.
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B., Agrusti, G., Damiani, V., & Friedman, T. (2022). *Education for Citizenship in Times of Global Challenge IEA International Civic and Citizenship Education Study 2022 International Report*. IEA, ICCS.
- Sowers, J. A., & Smith, M. R. (2004). "Evaluation of the Effects of an Inservice Training Program on Nursing Faculty Members' Perceptions, Knowledge, and Concerns About Students with Disabilities". *Journal of Nursing Education*, 43(6), 248-252.
- Thai International Education Consultants Association [TIECA]. (n.d.). *Know Us Better About Us*. <https://tieca.org/about-us/>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2016). *Unpacking Sustainable Development Goal 4: Education 2030 Guide*. UNESCO.
- UNESCO. (2023, 25 July). *Education for Sustainable Development Goals: learning objectives*. <https://www.unesco.org/en/articles/education-sustainable-development-goals-learning-objectives>
- Vaughan, R. P. (2016). *Gender equality and education in the Sustainable Development Goals*. UNESCO, Global Education Monitoring Report.
- Wright, B. D., & Masters, G. N. (1982). *Rating scale analysis*. MESA Press.